

Cenné papíry

Postoupení pohledávky učiněné v rozporu se zákazem či omezením ujednaným dlužníkem s věřitelem, o němž postupník věděl, je (dočasně) neúčinné – a sice do doby, než s postoupením pohledávky udělí (třeba i konkludentně) souhlas dlužník. Samozřejmě s tím, že v obligační rovině vyvolává závazkový právní vztah, který vznikl uzavřením (věcněprávně neúčinné) smlouvy o postoupení pohledávky mezi postupitelem a postupníkem, plné právní účinky (včetně sekundárních nároků, které z tohoto právního vztahu vyplývají).

Listinný dluhopis je cenný papír, s nímž je spojeno právo věřitele (majitele dluhopisu) vůči dlužníku (emitentovi dluhopisu) na určité plnění (pohledávka). Převod listinného dluhopisu v rozporu s omezením stanoveným emisními podmínkami, o němž nabyvatel dluhopisu věděl, má stejné následky jako postoupení pohledávky učiněné v rozporu se zákazem či omezením ujednaným dlužníkem a věřitelem, o němž postupník věděl. Převod listinného dluhopisu v rozporu s omezením stanoveným emisními podmínkami je (dočasně) neúčinný do doby, než s převodem udělí souhlas emitent dluhopisu. Konceptně stejné řešení zvolil zákonodárce i ve vztahu k akciím na jméno, jejichž převod je podmíněn souhlasem orgánu akciové společnosti (§ 271 odst. 1 z. o. k.). I akcie na jméno jsou přitom cennými papíry nebo zaknihovanými cennými papíry (§ 256 odst. 1 z. o. k.) na řad (§ 263 odst. 3 z. o. k.), a tak i pro ně platí, že jde o cenné papíry nebo zaknihované cenné papíry, které jsou – v základním zákonném nastavení – určeny k oběhu (cirkulaci).

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 27 ICdo 30/2022-94 ze dne 27.4.2023)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně Extrabuild s. r. o., se sídlem v P., zastoupené Mgr. P.K., advokátem, se sídlem v P., proti žalovanému JUDr. Jaroslavu Brožovi, se sídlem v B., jako insolvenčnímu správci dlužníka T. B., o určení pravosti a výše pohledávky, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 247 ICm XY, jako incidenční spor v insolvenční věci dlužníka T. B., narozeného XY, bytem XY, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. MSPH 79 INS XY, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 8. 2021, č. j. 247 ICm XY, 102 VSPH XY (MSPH 79 INS XY), tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

a) Návrh na zahájení řízení

[1] Žalobkyně se žalobou doručenou Městskému soudu v Praze 26. 6. 2020 domáhá určení pravosti a výše pohledávky ve výši 75.000 Kč.

[2] Žalobou uplatněný nárok žalobkyně opírá o tvrzení, že dlužník jako předseda představenstva společnosti E., identifikační číslo osoby XY (dále jen „společnost“), porušil povinnost jednat při výkonu funkce předsedy představenstva společnosti s péčí řádného hospodáře. Společnost se totiž „nejpozději od roku 2017“ nacházela v úpadku; přesto dlužník jako předseda představenstva společnosti nepodal včas insolvenční návrh a za společnost vydával dluhopisy „v objemu hrubě nepřiměřeném majetkovým poměrům společnosti“.

[3] Žalobkyně tvrdí, že takto vydané dluhopisy nabyla i ona. Svůj nárok uplatněný přihláškou přitom opírá o ručení dlužníka podle § 159 odst. 3 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), resp. podle § 71 odst. 1 a 3 zákona č. [90/2012](#) Sb., o obchodních společnostech a družstvech (dále jen „z. o. k.“).

b) Řízení před soudem prvního stupně

[4] Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 16. 4. 2021, č. j. 247 ICm XY (MSPH 79 INS XY), zamítl žalobu (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

[5] Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

1) Společnost vydávala od 1. 11. 2017 do 15. 11. 2017 listinné dluhopisy o jmenovité hodnotě 1 Kč s výnosem 7,9 % p. a.

2) Podle článku 4.1.2.2 emisních podmínek byla převoditelnost dluhopisů společnosti omezena. Dluhopisy bylo možné převést pouze s předchozím písemným souhlasem společnosti s tím, že pokud společnost neudělí souhlas s převodem dluhopisů do 15 dnů ode dne, kdy jí byla doručena žádost vlastníka dluhopisu, bude povinna dluhopisy odkoupit.

3) Dluhopisy společnosti č. 09 650 001 až 09 750 00, nahrazené jedinou hromadnou listinou znějící na 100.000 Kč (dále jen „hromadná listina“), nabyl jako jejich první majitel O. S., narozený XY, bytem XY (dále jen „první majitel dluhopisů“).

4) První majitel dluhopisů uzavřel se žalobkyní 29. 8. 2019 smlouvu o převodu dluhopisů za 50.000 Kč (dále jen „smlouva o převodu dluhopisů“).

5) V článku 2.1 smlouvy o převodu dluhopisů smluvní strany berou na vědomí omezenou převoditelnost předmětných dluhopisů. První majitel dluhopisů se zde zavazuje, že požádá společnost o udělení souhlasu s převodem dluhopisů na žalobkyni neprodleně po uzavření smlouvy o převodu dluhopisů.

6) V článku 2.2 smlouvy o převodu dluhopisů smluvní strany uvedly, že do doby udělení souhlasu společnosti s převodem dluhopisů na žalobkyni, je žalobkyně oprávněna udělovat prvnímu majiteli dluhopisů pokyny k výkonu práv majitele dluhopisů. Smluvní strany se dále dohodly, že první majitel dluhopisů žalobkyni umožní vykonávat za něj veškerá vlastnická práva, k čemuž první majitel dluhopisů udělil žalobkyni plnou moc.

7) První majitel dluhopisů rubopisoval hromadnou listinu 29. 8. 2019 před uzavřením smlouvy o převodu dluhopisů a v článku 1.4 smlouvy o převodu dluhopisů si smluvní strany potvrdily, že první majitel dluhopisů předal žalobkyni hromadnou listinu při podpisu smlouvy.

8) Dopisem datovaným 29. 8. 2019 požádal první majitel dluhopisů společnost o udělení souhlasu s převodem dluhopisů na žalobkyni.

9) Společnost souhlas s převodem dluhopisů na žalobkyni neudělila (na dopis prvního majitele nijak nereagovala).

10) Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 9. 12. 2019, č. j. MSPH 79 INS XY, byl - mimo jiné - zjištěn úpadek dlužníka (výrok I.), insolvenčním správcem byl ustanoven JUDr. Jaroslav Brož, MJur (výrok III.), a věřitelé dlužníka, kteří chtěli uplatnit své pohledávky v insolvenčním řízení, byli vyzváni, aby své pohledávky uplatnili ve lhůtě 2 měsíců ode dne zveřejnění rozhodnutí o úpadku (výrok V.).

11) Příhláškou ze 7. 2. 2020 (označenou P57) žalobkyně přihlásila do insolvenčního řízení pohledávku na zaplacení 75.000 Kč (dále jen „pohledávka žalobkyně“). Svůj nárok opírá žalobkyně o tvrzení, že je věřitelkou společnosti, neboť nabyla její dluhopisy o (celkové) jmenovité hodnotě 100.000 Kč. Společnost přitom „s ohledem na její úpadkovou situaci“ není schopna svým závazkům dostát, a proto žalobkyně přihlásila svoji pohledávku za dlužníkem jako členem představenstva společnosti, který ručí za její dluhy podle § 159 odst. 3 o. z., resp. podle § 71 odst. 1 a 3 z. o. k.

12) Při přezkumném jednání konaném 17. 3. 2020 byla pohledávka žalobkyně zcela popřena žalovaným co do pravosti a výše. Písemné vyrozumění o popěrném úkonu žalovaného obsahující poučení o dalším postupu bylo žalobkyni doručeno 12. 6. 2020.

[6] Soud prvního stupně nejprve konstatoval, že žalobkyně přihlásila svoji pohledávku do insolvenčního řízení včas. Dále uvedl, že tuto pohledávku žalovaný (jako nevykonatelnou) popřel co do její pravosti a výše, jakož i to, že žaloba podaná v projednávané věci byla podána včas (ve lhůtě 15 dnů ode dne, kdy bylo žalobkyni doručeno vyrozumění o popěrném úkonu žalovaného).

[7] Soud se dále zabýval tím, zda žalobkyně nabyla dluhopisy od jejich prvního majitele. Přitom uzavřel, že k tomu nedošlo – a sice proto, že nebyla splněna podmínka, na kterou byla vázána účinnost převodu. Podle soudu totiž, „přestože byly dluhopisy na žalobkyni rubopisovány, nepostačuje tento úkon sám o sobě k nabytí vlastnického práva žalobkyní,“ neboť společnost s převodem dluhopisů neudělila souhlas. Přitom bylo na žalobkyni, aby se „jako vážná zájemkyně o nabytí dluhopisů seznámila s jejich emisními podmínkami.“ První majitel dluhopisů se ve smlouvě o převodu dluhopisů ostatně zavázal, že společnost požádá o udělení souhlasu s převodem dluhopisů na žalobkyni neprodleně po uzavření smlouvy o převodu dluhopisů, a tak žalobkyni muselo být známo, že k převodu dluhopisů je vyžadován souhlas společnosti.

[8] Soud proto dospěl k závěru, že není-li žalobkyně „oprávněnou z dluhopisů, z nichž pohledávku na splacení jistiny přihlásila do insolvenčního řízení, není ani aktivně legitimována k podání žaloby na určení pravosti a výše pohledávky z nich.“ Podle soudu platí, že není-li žalobkyně vlastnící dluhopisů, nenáleží jí ani výhrady k platnosti, resp. neplatnosti části emisních podmínek, která podmiňuje převod dluhopisů předchozím souhlasem společnosti.

c) Odvolací řízení

[9] K odvolání žalobkyně Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 31. 8. 2021, č. j. 247 ICm XY, 102 VSPH XY (MSPH 79 INS XY), potvrdil výrok I. (první výrok), změnil výrok II. rozsudku soudu prvního stupně (druhý výrok), a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (třetí výrok).

[10] Odvolací soud souhlasil se závěrem soudu prvního stupně, podle kterého nedošlo k účinnému převodu dluhopisů. Uvedl, že „nebyla splněna podmínka, na níž byl převod dluhopisů na třetí osobu vázán, spočívající v předchozím souhlasu emitenta s převodem dluhopisů.“ K nabytí vlastnického práva totiž nepostačovalo „samotné rubopisování dluhopisů na žalobkyni, jelikož (bylo) nezbytné, aby předání samotného listinného dluhopisu předcházela smlouva o jeho převodu, jež je splněna provedením rubopisu cenného papíru a jeho předáním novému nabyvateli.“ K tomu odvolací soud dodal, že smlouva o převodu listinného cenného papíru je „princiálně postoupením pohledávky (...), přičemž postoupení pohledávky lze dohodou stran omezit, ale i vyloučit.“

[11] Námitka žalobkyně, že ujednání emisních podmínek, které omezuje převoditelnost dluhopisů, je neplatné pro rozpor s dobrými mravy, podle soudu (odkazujícího na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2020, sen. zn. 31 ICdo 36/2020, uveřejněné pod čísly 10/2019 a 104/2020 Sb. rozh. obč.) není opodstatněná.

[12] Žalobkyni muselo být omezení převoditelnosti známo již při uzavírání smlouvy o převodu dluhopisů, což je patrné z článku 2.2 smlouvy. Stejně tak muselo být žalobkyni z dikce tohoto smluvního ujednání známo, že společnost k převodu dluhopisů v době uzavírání smlouvy neudělila souhlas. Nadto byly emisní podmínky uveřejněny na internetových stránkách společnosti a žalobkyně se s nimi mohla (a měla) seznámit.

[13] Soud konečně dodal, že z dokumentů uložených ve sbírce listin se žalobkyně mohla seznámit rovněž i s ekonomickou situací společnosti, a tak je v projednávané věci „irelevantní námitka žalobkyně ohledně skladby (věku, profese) subjektů, jimž byly dluhopisy nabízeny.“

II. Dovolání a vyjádření k němu

a) Dovolání

[14] Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), majíc za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného práva, které v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, a sice zda:

- 1) odporuje zákonu, pokud emitent omezí převoditelnost dluhopisů, které vydal,
- 2) odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek či se zjevně přiči dobrým mravům ustanovení emisních podmínek, které k převodu dluhopisů vyžaduje souhlas emitenta, jestliže dluhopisy byly veřejně nabízeny několika stům osobám, a to navíc způsobem, který neumožňoval informované posoudit výhodnost rozhodnutí dluhopisy nabýt,
- 3) odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek či se zjevně přiči dobrým mravům ustanovení emisních podmínek, které vyžaduje k účinnosti převodu dluhopisů souhlas emitenta i v situaci, kdy se emitent nachází v úpadku nebo v hrozícím úpadku,
- 4) se emitent může poctivě domáhat neúčinnosti převodu dluhopisů i za situace, kdy byl o souhlas s převodem dluhopisů požádán a bez vážného důvodu souhlas neudělil, anebo se k žádosti vůbec nevyjádřil.

[15] Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

[16] Ve vztahu k první z dovolacích otázek dovolatelka uvádí, že občanský zákoník stanoví jasná pravidla pro to, jakým způsobem lze převádět cenné papíry na řad. Vlastnické právo k cennému papíru na řad se převádí rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání (§ 1103 odst. 2 o. z.). Od tohoto zákonného pravidla se přitom lze odchýlit ujednáním s účinky vůči třetím osobám, jen připouští-li to zákon (§ 978 o. z.). Z toho podle dovolatelky „jednoznačně vyplývá, že platně omezit převoditelnost dluhopisů (...) lze jedině tehdy, jestliže tak výslovně stanoví zákon.“ Příkladem zákonného ustanovení, které umožňuje omezit převoditelnost dluhopisů, je podle dovolatelky například § 26 odst. 6 zákona č. [190/2004](#) Sb., o dluhopisech (dále jen „zákon o dluhopisech“), který omezení převoditelnosti připouští u státních dluhopisů.

[17] Ve vztahu ke druhé dovolací otázce má dovolatelka omezení převoditelnosti v emisních podmínkách dluhopisů v projednávané věci za „absolutně“ neplatné. Kromě toho, že toto ujednání odporuje zákonu (jak bylo vysvětleno), se totiž také přiči dobrým mravům a zjevně narušuje veřejný pořádek. Společnost totiž nabízela dluhopisy veřejně. Přitom součástí „oprávněného očekávání

běžného nabyvatele cenného papíru nabývaného ve veřejné nabídce (...) je i možnost nabyvatele přeměnit provedenou investici do dluhopisu v peníze.“ Takové legitimní očekávání může být podle dovolatelky omezeno (nikoliv však vyloučeno) v emisních podmínkách způsobem, který bude přiměřený „emitentem chráněnému zájmu“. Pravidla upravující postup v případech omezení převoditelnosti by měla být součástí emisních podmínek, jinak by byla převoditelnost ponechána na libovůli emitenta, což by mu umožňovalo „původní vlastníky dluhopisů uvěznit jako své věřitele navždy“.

[18] Rozpor s dobrými mravy a narušení veřejného pořádku jsou v tomto případě navíc zjevné i vzhledem k tomu, že typickými majiteli dluhopisů emitovaných společností byli lidé staršího věku bez dostatečných znalostí k tomu, aby mohli posoudit výhodnost jimi prováděné investice. Takové osoby byly jen těžko schopné zjistit, že dluhopisový program společnosti je značně rizikový a naplňuje znaky tzv. letadla či „Ponziho schématu“. V rámci veřejné nabídky dluhopisů nebyli investoři pravdivě seznamováni s rozsahem rizika, hodnotou společnosti a se skutečným využitím získaných finančních prostředků.

[19] Ve vztahu k třetí z dovolacích otázek dovolatelka uvádí, že ustanovení emisních podmínek, které omezuje převoditelnost dluhopisů, se zjevně přičí dobrým mravům a zjevně narušuje veřejný pořádek také proto, že vyžaduje souhlas společnosti i tehdy, nachází-li se společnost v úpadku či hrozícím úpadku. V případě úpadku či hrozícího úpadku emitenta dluhopisů je totiž téměř jisté, že pohledávky osob, které vlastní dluhopisy, nebudou zcela uspokojeny. Ustanovení emisních podmínek, které věřitelům i v těchto situacích „fakticky znemožňuje“ postoupit dluh třetím osobám, a pokusit se tak minimalizovat ztráty, je zjevně v rozporu s dobrými mravy, jakož i s veřejným pořádkem.

[20] Ve vztahu ke čtvrté dovolací otázce dovolatelka dovozuje, že bezdůvodné neudělení souhlasu s převodem dluhopisů je nepoctivým výkonem práva. Právní řád totiž i u těch cenných papírů na řad, u kterých skutečně umožňuje omezit jejich převoditelnost, stanoví, že lze jejich převoditelnost omezit, nikoli však vyloučit (např. § 270 odst. 1 z. o. k.). Pokud by tedy vůbec bylo možné omezit převoditelnost dluhopisů, nepochybně by i u nich platilo, že lze jejich převoditelnost pouze omezit, nikoli již zcela vyloučit. V projednávané věci přitom sice formálně došlo k omezení převoditelnosti, fakticky však došlo k jejímu úplnému vyloučení, neboť první majitel dluhopisů nikdy nedostal odpověď na svoji žádost o udělení souhlasu s jejich převodem na dovolatelku. I kdyby byl souhlas s převodem dluhopisů vyžadován, nemohl by jej emitent odmítnout bezdůvodně, jinak by docházelo k faktickému obcházení zákazu zcela vyloučit převoditelnost dluhopisů, což by bylo nepoctivým a zjevně zneužívajícím výkonem práva.

b) Vyjádření žalovaného

[21] Žalovaný zpochybňuje argumentaci dovolatelky, podle níž není možné omezit převoditelnost dluhopisů. Smlouva o převodu listinného cenného papíru na řad je postoupením pohledávky, které lze dohodou stran nejen omezit, ale i zcela vyloučit. Odkazuje-li dovolatelka na § 26 odst. 6 zákona o dluhopisech, přehlíží, že zde jde o zvláštní kategorii dluhopisů, která reaguje na omezení plynoucí pro státní moc z čl. 2 odst. 3 Listiny. Možnost omezit převoditelnost „normálního“ dluhopisu není ničím limitována.

[22] Žalovaný dále zdůrazňuje, že omezení převoditelnosti bylo dovolatelce známo již v době, kdy s prvním majitelem dluhopisů uzavírala smlouvu o jejich převodu. Stejně tak bylo dovolatelce známo, že společnost s převodem dluhopisů v době uzavření smlouvy o jejich převodu nevyslovila souhlas. Dovolatelka se tak domáhá ochrany před vlastním nezodpovědným jednáním, „čehož se v soudním řízení pochopitelně domáhat nelze“.

[23] Žalovaný uvádí také, že informace o omezení převoditelnosti dluhopisů byly veřejně dostupné

všem potenciálním nabyvatelům od počátku emise. Za zcela nepřiléhavou označuje žalovaný argumentaci dovolatelky věkovou skladbou a nedostatečnou právní erudicí nabyvatelů dluhopisů. Nabyvatelům byla dána možnost se s podmínkami emise dluhopisů seznámit, a tak jejich případnou neznalost emisních podmínek nelze omluvit. Naplňuje-li dluhopisový program společnosti znaky tzv. letadla či „Ponziho schématu“, pak to rozhodně není dáno omezenou převoditelností dluhopisů.

[24] Nedůvodná je podle žalovaného konečně i námitka „bezodůvodného neudělení souhlasu“ s převodem dluhopisů. To, že společnost přes žádost prvního majitele dluhopisů neudělila souhlas s jejich převodem na dovolatelku, ještě neznamená, že byla převoditelnost zcela vyloučena. Emisní podmínky nestanoví žádné podmínky, za kterých by měl být souhlas udělen. Z toho, že společnost využila možnost souhlas s převodem nevyslovit, nelze dovozovat, že byl převod dluhopisů vyloučen.

III. Přípustnost dovolání

[25] Dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou a splňující podmínku podle § 241 odst. 1 o. s. ř.; dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

[26] Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a sice zda je možné převod veřejně obchodovaného dluhopisu v emisních podmínkách omezit tak, že dluhopis lze převést pouze se souhlasem emitenta.

IV. Důvodnost dovolání

a) Použité právní předpisy

[27] Podle § 514 o. z. je cenný papír listina, se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést.

[28] Podle § 525 odst. 2 o. z. se ustanovení o cenných papírech použijí i na zaknihované cenné papíry, ledaže to vylučuje jejich povaha, tento zákon nebo jiný právní předpis.

[29] Podle § 1103 odst. 2 o. z. se vlastnické právo k cennému papíru na řad převádí rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání. O náležitostech rubopisu a jeho přijetí, jakož i o tom, kdo je z rubopisu oprávněn a jak toto oprávnění prokazuje, platí ustanovení právního předpisu upravujícího směnky; převodce cenného papíru však ručí za uspokojení práv z cenného papíru, jen je-li k tomu zvlášť zavázán.

[30] Podle § 1721 o. z. má ze závazku věřitel vůči dlužníku právo na určité plnění jako na pohledávku a dlužník má povinnost toto právo splněním dluhu uspokojit.

[31] Podle § 1879 o. z. věřitel může celou pohledávku nebo její část postoupit smlouvou jako postupitel i bez souhlasu dlužníka jiné osobě (postupníkovi).

[32] Podle § 1881 odst. 1 o. z. lze postoupit pohledávku, kterou lze zcizit, pokud to ujednání dlužníka a věřitele nevylučuje.

[33] Podle § 2 zákona o dluhopisech je dluhopis cenný papír nebo zaknihovaný cenný papír, s nímž je spojeno právo na splacení určité dlužné částky odpovídající jmenovité hodnotě jeho emitentem, a to najednou nebo postupně k určitému okamžiku, a popřípadě i další práva plynoucí ze zákona nebo z emisních podmínek dluhopisu (první odstavec). Dluhopis, který není zaknihovaným cenným papírem

ani imobilizovaným cenným papírem, je cenným papírem na řad. V rubropisu listinného dluhopisu se uvede identifikace nabyvatele (třetí odstavec).

[34] Podle § 65 odst. 1 písm. g) zákona č. [256/2004](#) Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění zákona č. [230/2008](#) Sb. (dále jen „ZPKT“), organizátor regulovaného trhu může k obchodování na oficiálním trhu přijmout pouze akcie nebo dluhopisy, jestliže není vyloučena ani omezena převoditelnost těchto akcií nebo dluhopisů; akcie mohou být též přijaty k obchodování na oficiálním trhu, pokud je jejich převoditelnost omezena pouze požadavkem souhlasu orgánů společnosti a pokud jejich přijetí k obchodování nenaruší obchodování na tomto trhu.

b) K přípustnosti ujednání emisních podmínek omezujících převoditelnost dluhopisu

[35] Dluhopis je - podle zákonné definice - cenný papír nebo zaknihovaný cenný papír, s nímž je spojeno právo na splacení určité dlužné částky odpovídající jmenovité hodnotě jeho emitentem (§ 2 odst. 1 zákona o dluhopisech). Jde o dluhový (obligační) cenný papír nebo zaknihovaný cenný papír, jehož hospodářskou podstatou je úvěrový vztah mezi nabyvatelem dluhopisu a jeho emitentem (srov. Pihera, V. In: Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná, J., Vítek, J. Právo cenných papírů. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, s. 101). S dluhopisem je tedy spojeno právo věřitele (majitele dluhopisu) vůči dlužníku (emitentovi dluhopisu) na určité plnění - pohledávka (§ 1721 o. z.). Přitom je tato pohledávka s dluhopisem spojena takovým způsobem, že ji bez dluhopisu zásadně nelze uplatnit ani převést (ve vztahu k listinným dluhopisům § 514 o. z., ve vztahu k zaknihovaným dluhopisům pak ve spojení s § 525 odst. 2 o. z.).

[36] Listinný dluhopis je vydáván jako cenný papír na řad (§ 2 odst. 3 zákona o dluhopisech) [viz též důvodovou zprávu k návrhu zákona č. [172/2012](#) Sb., sněmovní tisk 531, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období, 2010–2013, s. 40–41]. Volba této formy cenného papíru má bezesporu přispět k tomu, aby mohl dluhopis relativně rychle měnit své majitele. Listinný dluhopis je tedy v základním zákonném nastavení cenným papírem, který je určený k oběhu (cirkulaci).

[37] Základní povaha listinného dluhopisu jako oběžného (cirkulačního) cenného papíru však podle Nejvyššího soudu není jeho pojmovým znakem. Podstatu tohoto cenného papíru charakterizuje jen to, že jde - jak řečeno výše - o cenný papír, s nímž je spojeno právo na splacení určité dlužné částky odpovídající jmenovité hodnotě jeho emitentem (§ 2 odst. 1 zákona o dluhopisech), tedy právo věřitele (majitele dluhopisu) vůči dlužníku (emitentovi dluhopisu) na určité plnění - pohledávka (§ 1721 o. z.).

[38] Obecně platí, že postoupit lze pohledávku, kterou lze zcizit, pokud to ujednání dlužníka a věřitele nevyklučuje (§ 1881 odst. 1 o. z.). Tím se zásadně připouští možnost platně omezit právo věřitele postoupit pohledávku nebo její část (§ 1879 o. z.), a to bezesporu i tak, že postoupení pohledávky bude podmíněno souhlasem dlužníka [v literatuře srov. například Dvořák, B. § 1881 In: Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník V (§ 1721–2054): Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, marg. č. 5]. Za těchto okolností neshledává Nejvyšší soud žádný rozumný důvod, pro nějž by nebylo možné omezit převoditelnost souhlasem dlužníka také tehdy, je-li právo na splacení určité dlužné částky (plnění pohledávky) spojeno s listinným dluhopisem [ve vztahu k cenným papírům na řad obecně shodně například Dobrovolná, E. § 1103 In: Spáčil, Králík a kol. Občanský zákoník III: Komentář (§ 976–1474). 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 17; Marek, R., Ježek, V. Cenné papíry v novém občanském zákoníku. Komentář. Praha, C. H. Beck, 2013, s. 31; nebo Pipková, P. § 1103 In: Petrov, Výtisk, Beran a kol. Občanský zákoník: Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2019, marg. č. 9].

[39] Omezení převoditelnosti dluhopisů musí být (oproti omezení převoditelnosti pohledávek, které

nejsou spojeny s cenným papírem) přípustné tím spíše (a fortiori), že vlastníci dluhopisů mohou prostřednictvím schůze vlastníků (§ 21 a násl. zákona o dluhopisech) – za zákonem stanovených podmínek – bezprostředně zasahovat do činnosti emitenta. Podmíní-li tedy emitent převoditelnost dluhopisů svým předchozím souhlasem, může tím sledovat zcela legitimní cíl spočívající v tom, že chce mít pod kontrolou, které osoby by prostřednictvím schůze vlastníků mohly (byť potenciálně) zasáhnout do jeho činnosti.

[40] Důvodová zpráva k návrhu § 1103 o. z. (sněmovní tisk 362, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období, 2010–2013, s. 833), sice deklaruje, že „osnova přejímá ze zákona o cenných papírech (§ 17 a násl.) platnou úpravu převodů vlastnického práva k listinnému cennému papíru na doručitele, na řad i na jméno“. Pro výklad konkrétního ustanovení právního předpisu je však důvodová zpráva významná pouze, najde-li dostatečné vyjádření v samotném textu právního předpisu.

[41] Ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. [591/1992](#) Sb., o cenných papírech (dále též jen „ZCP“), které stanovilo, že převoditelnost cenného papíru na řad lze omezit, jen pokud to připouští zvláštní zákon, přitom zákonodárce do občanského zákoníku nepřevzal. Z obecné (výše citované) deklarace důvodové zprávy k návrhu § 1103 o. z. tak podle Nejvyššího soudu nelze dovozovat, že bylo ambicí zákonodárce převzít všechna (jednotlivá) pravidla § 17–20 ZCP. Snahou zákonodárce bylo zjevně (při porovnání dikce § 1103–1104 o. z. a § 17–20 ZCP) toliko navázat na základní koncepční nastavení úpravy převodu cenných papírů, jak byla upravena v zákoně o cenných papírech. Podle přesvědčení Nejvyššího soudu tak nelze dovozovat (objektivizovaný) úmysl zákonodárce § 18 odst. 2 ZCP převzít; a tedy ani (objektivizovaný) úmysl zákonodárce stanovit, že převoditelnost cenného papíru na řad lze omezit jen, připouští-li to zvláštní právní úprava. V obecné rovně přitom – jak již bylo výše vysvětleno – není žádný důvod, pro nějž by bylo namístě rozlišovat mezi úpravou omezením převoditelnosti práva na splacení určité dlužné částky podle toho, zda je anebo není spojeno s cenným papírem (listinným dluhopisem).

[42] Převoditelnost dluhopisu přitom může být (stejně jako v případě postoupení pohledávky) vázána na předchozí souhlas emitenta dluhopisu také tehdy, nejsou-li blíže stanoveny podmínky, za nichž má emitent souhlas s převodem udělit. V tomto případě je úvaha emitenta o tom, zda souhlas s převodem dluhopisu schválí, jeho výlučnou osobní kompetencí, do které zásadně nelze zasahovat. Ze samotné skutečnosti, že emitent souhlas s převodem dluhopisu neudělil, anebo že se k žádosti o udělení souhlasu nevyjádřil, tak ještě nelze dovozovat, že jde o nepoctivé nebo protiprávní jednání emitenta (§ 6 odst. 2 o. z.), ani že jde o zjevné zneužití práva (§ 8 o. z.).

[43] Ve vazbě na argumentaci dovolatelky je namístě dodat následující.

[44] S dovolatelkou lze souhlasit, že má-li být dluhopis předmětem formalizovaného oběhu mezi vyšším počtem osob, pak není vhodné připustit omezení převoditelnosti (cirkulace) dluhopisu. Opačný výklad by totiž nepřiměřeně zasahoval do legitimních očekávání potenciálního nabyvatele dluhopisu, který vychází z toho, že je-li dluhopis předmětem formalizovaného oběhu mezi vyšším počtem osob, potom je převoditelný volně – bez omezení. Tuto hodnotu však zákonodárce nechrání prostřednictvím stanovení pravidel pro omezení převoditelnosti dluhopisů, které jsou součástí veřejné nabídky cenných papírů, nýbrž prostřednictvím pravidel pro přijetí dluhopisu k obchodování na oficiálním trhu. Organizátor regulovaného trhu totiž může k obchodování na oficiálním trhu přijmout pouze akcie nebo dluhopisy, jejichž převoditelnost není vyloučena ani omezena [§ 65 písm. g) část věty před středníkem ZPKT]. Je-li převoditelnost dluhopisu omezena, potom je dluhopis z obchodování na oficiálním trhu vyloučen. Jinak řečeno, legitimní očekávání potenciálního nabyvatele dluhopisu, který vychází z toho, že je-li dluhopis předmětem formalizovaného oběhu mezi vyšším počtem osob, musí být volně převoditelný, zákonodárce nechrání v souvislosti s tím, že dluhopis byl součástí veřejné nabídky cenných papírů, nýbrž teprve v souvislosti s přijetím dluhopisu k

obchodování na oficiálním trhu.

[45] Přisvědčit nelze ani odkazu dovolatelky na § 26 odst. 6 zákona o dluhopisech. Toto ustanovení bylo do § 26 zákona o dluhopisech vloženo s účinností od 1. 1. 2012, a to zákonem č. [355/2011](#) Sb., kterým se mění zákon č. [125/2008](#) Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Podle důvodové zprávy k této novele § 26 zákona o dluhopisech (sněmovní tisk 365, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období, 2010–2013, s. 271) se „zakotvuje (...) nové ustanovení umožňující emisním podmínkám stanovit vyloučení převoditelnosti státních dluhopisů nebo stanovit omezení jejich převoditelnosti“ s tím, že „státní dluhopisy, jejichž převoditelnost je vyloučena nebo omezena, může prodávat pouze Ministerstvo financí nebo jiná osoba, která je k výkonu takové činnosti oprávněna.“ Z toho nelze vyvozovat, že by bylo (objektivizovaným) úmyslem zákonodárce prostřednictvím § 26 odst. 6 zákona o dluhopisech (ve znění účinném od 1. 1. 2012) jakkoli regulovat převoditelnost jiných než státních dluhopisů. K opačnému závěru přitom nesměřuje ani systematický výklad zákona o dluhopisech. Ustanovení § 26 je totiž řazeno do druhé části zákona o dluhopisech, která je věnována zvláštním kategoriím dluhopisů. Úprava § 26 odst. 6 věty druhé zákona o dluhopisech je podle mínění Nejvyššího soudu bezprostředně navázána na první větu téhož ustanovení a pouze zdůrazňuje, že kromě úplného vyloučení převoditelnosti státních dluhopisů lze jejich převoditelnost také jen omezit (resp. stanovit, za jakých podmínek lze omezení převoditelnosti zřídit). Z § 26 odst. 6 zákona o dluhopisech tak nelze dovozovat žádné právně relevantní závěry o (ne)přípustném omezení převoditelnosti dluhopisů, které podléhají první části zákona o dluhopisech.

[46] Zákaz omezení převoditelnosti přitom nelze dovozovat ani z § 978 o. z. Omezením převoditelnosti listinného dluhopisu se totiž toliko podmiňuje účinnost převodní smlouvy coby právního důvodu (titulu), na jehož základě dochází k převodu vlastnického práva k listinnému dluhopisu (k tomu viz níže). Zákonné pravidlo, které stanoví, že vlastnické právo k cennému papíru na řad se převádí rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání (§ 1103 odst. 2 o. z.), tím zůstává nedotčeno.

[47] Obstát nemůže konečně ani argumentace dovolatelky, která zpochybňuje možnost omezit převoditelnost dluhopisu, nachází-li se emitent v úpadku či hrozícím úpadku. Skutečnost, že se emitent cenného papíru nebo zaknihovaného cenného papíru nachází v úpadku či hrozícím úpadku je z hlediska možných omezení převoditelnosti daného cenného papíru nebo zaknihovaného cenného papíru (stejně jako u omezeně převoditelných pohledávek, které nejsou spojeny s cenným papírem) bez významu.

c) K právním následkům převodu dluhopisu bez splnění podmínek převodu

[48] Bylo-li výše řečeno, že převoditelnost pohledávky je možné omezit souhlasem dlužníka také tehdy, je-li právo na splacení určité dlužné částky spojeno s listinným dluhopisem, je pro věcné řešení sporu vedeného v projednávané věci namíste vyřešit též otázku právních následků převodu dluhopisu v rozporu s omezením převoditelnosti stanoveným emisními podmínkami.

[49] Nejvyšší soud si je vědom toho, že ve vztahu k právním následkům, které nastávají, dojde-li k postoupení pohledávky v rozporu s ujednáním dlužníka a věřitele vylučujícím postoupení pohledávky (§ 1881 odst. 1 o. z.), není doktrína jednotná.

[50] Absolutní neplatnost dovozují například Handlar, J., Dobrovolná E. § 580 In: Lavický a kol. Občanský zákoník I: Komentář (§ 303–654). 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 53; nebo Zvára, M. Účinky smluvního zákazu postoupení pohledávky. Právní rozhledy, 2015, č. 9, s. 321–322.

[51] Pro relativní neplatnost pléduje například Eliáš, K. Některé otázky související s postoupením

pohledávky. In: Karlovarské právní dny 2014. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 21; Kindl, M. Zajištění a utvrzení dluhu. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016, marg. č. 245; nebo Remeš, J. Zákaz postoupení pohledávky v právu hmotném a procesním. Právní rozhledy, 2016, č. 2, s. 44; a pro případ absence dobré víry postupníka i Myšková, P. § 1881 In: Petrov, Výtisk, Beran a kol., op. cit., marg. č. 9.

[52] Platnost postoupení a vznik odpovědnostního vztahu mezi postupitelem a dlužníkem proponuje například Dvořák, B. § 1881 In: Hulmák a kol, op. cit., marg. č. 7; a ve vztahu k dobrověrnému postupníkovi také Myšková, P. § 1881 In: Petrov, Výtisk, Beran a kol., op. cit., marg. č. 9.

[53] Neúčinnost postoupení pohledávky dovozuje konečně například Balliu, A. Postoupení pohledávky v rozporu se smluvním zákazem. Právní rozhledy 2021, č. 11, s. 391.

[54] V poměrech projednávané věci se Nejvyšší soud nemusí zabývat situací, kdy nabyvatel pohledávky nevěděl o ujednání dlužníka a věřitele o omezení převoditelnosti pohledávky. V době, kdy uzavírala smlouvu o převodu dluhopisů, bylo totiž dovolatelce znění emisních podmínek obsahující ustanovení o omezení převoditelnosti dluhopisů známo. A stejně tak byla obeznámena i s tím, že emitent dluhopisů souhlas s převodem dluhopisů neudělil.

[55] Za těchto okolností – není-li třeba chránit dobrou víru postupníka – vychází Nejvyšší soud z toho, že porušení ujednání dlužníka a věřitele o omezení převoditelnosti pohledávky vyvolává účinky i vůči postupníkovi s tím, že postoupení pohledávky je (dočasně) neúčinné při zachování platnosti postupní smlouvy (shodně Balliu, A., op. cit., s. 391).

[56] K tomuto závěru vedou Nejvyšší soud následující úvahy.

[57] Úprava § 1881 odst. 1 o. z. slouží – v části, v níž se vylučuje (resp. omezuje) možnost postoupit pohledávku, ujednají-li si to dlužník s věřitelem – především k ochraně zájmů dlužníka.

[58] Pokud by postoupení pohledávky v rozporu s ujednáním dlužníka a věřitele, které postoupení pohledávky vylučuje či omezuje, znamenalo, že k platnému a účinnému postoupení pohledávky došlo a že mezi postupitelem a dlužníkem vznikne odpovědnostní vztah – a to i za situace, kdy postupník věděl o „vylučujícím“ či „omezujícím“ ujednání dlužníka a věřitele – by byla podle Nejvyššího soudu ochrana zájmů dlužníka neúplná. V tomto případě by totiž nad ochranou zájmů dlužníka převážila ochrana nedobrověrného postupníka, resp. postupitele, neboť by excesivní postoupení pohledávky vyvolávalo všechny zamýšlené právní účinky.

[59] Přisvědčit však nelze ani názoru, podle něhož je následkem postoupení pohledávky v rozporu s ujednáním dlužníka a věřitele, které postoupení pohledávky vylučuje nebo omezuje, absolutní neplatnost. Je tomu tak proto, že dlužníkovi, k jehož ochraně má výše uvedená část § 1881 odst. 1 o. z. sloužit, musí být – jako dotčené straně – ponechána možnost přijmout (akceptovat) postoupení pohledávky učiněné v rozporu s dříve dohodnutým ujednáním. Závěr o tom, že pro případ právního jednání porušujícího sjednaný zákaz zatížení nebo zcizení věci nestanoví zákon výslovně jeho neplatnost, se ostatně podává i z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2022, sp. zn. 21 Cdo 1813/2021 (odst. 18). Nadto by absolutní neplatnost při postoupení pohledávky v rozporu s ujednáním dlužníka a věřitele vylučovalo použití § 1885 o. z.

[60] Přijetí závěru o relativní neplatnosti by znamenalo, že dlužník je excesivním jednáním postupitele a postupníka vázán, ledaže namítne neplatnost právního jednání, kterým pohledávka postoupena. Výklad klonící se k relativní neplatnosti by tak znamenal, že ačkoli je výše uvedená část § 1881 odst. 1 o. z. určena k ochraně dlužníka, zůstávalo by právě na dlužníkovi, aby na excesivní jednání postupitele a nedobrověrného postupníka reagoval aktivním jednáním (námitkou relativní

neplatnosti) s tím, že neučiní-li tak, zůstane jednáním postupitele a postupníka vázán. Ani tento výklad tedy nelze přijmout, neboť by dlužníka dostatečně nechránil (ve vztahu k následkům jednání zástupce v rozporu se zájmy zastoupeného srovnej obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2022, sp. zn. 31 Cdo 1640/2022, odst. 58).

[61] Ve světle právě uvedené argumentace se jako nejpriléhavější jeví řešení spočívající v tom, že postoupení pohledávky učiněné v rozporu se zákazem či omezením ujednaným dlužníkem s věřitelem, o němž postupník věděl, je (dočasně) neúčinné – a sice do doby, než s postoupením pohledávky udělí (třeba i konkludentně) souhlas dlužník. Samozřejmě s tím, že v obligační rovině vyvolává závazkový právní vztah, který vznikl uzavřením (věcněprávně neúčinné) smlouvy o postoupení pohledávky mezi postupitelem a postupníkem, plné právní účinky (včetně sekundárních nároků, které z tohoto právního vztahu vyplývají).

[62] Výše bylo vyloženo, že listinný dluhopis je cenný papír, s nímž je spojeno právo věřitele (majitele dluhopisu) vůči dlužníku (emitentovi dluhopisu) na určité plnění (pohledávka). Proto je namíste přijmout závěr, podle kterého převod listinného dluhopisu v rozporu s omezením stanoveným emisními podmínkami, o němž nabyvatel dluhopisu věděl, má stejné následky jako postoupení pohledávky učiněné v rozporu se zákazem či omezením ujednaným dlužníkem a věřitelem, o němž postupník věděl. Převod listinného dluhopisu v rozporu s omezením stanoveným emisními podmínkami je tedy (dočasně) neúčinný do doby, než s převodem udělí souhlas emitent dluhopisu.

[63] Konceptně stejné řešení zvolil zákonodárce ostatně i ve vztahu k akciím na jméno, jejichž převod je podmíněn souhlasem orgánu akciové společnosti (§ 271 odst. 1 z. o. k.). I akcie na jméno jsou přitom cennými papíry nebo zaknihovanými cennými papíry (§ 256 odst. 1 z. o. k.) na řad (§ 263 odst. 3 z. o. k.), a tak i pro ně platí, že jde o cenné papíry nebo zaknihované cenné papíry, které jsou – v základním zákonném nastavení – určeny k oběhu (cirkulaci).

d) Aplikace výše uvedených (obecných) závěrů v projednávané věci

[64] V poměrech projednávané věci vyšel odvolací soud (ve shodě se soudem prvního stupně) z toho, že k převodu vlastnického práva k dluhopisům na žalobkyni nedošlo. Převod dluhopisů totiž emisní podmínky podmiňovaly souhlasem společnosti, který udělen nebyl, což bylo žalobkyni v době uzavření smlouvy o převodu dluhopisů známo.

[65] Závěry odvolacího soudu (resp. soudu prvního stupně) odpovídají právnímu posouzení věci Nejvyšším soudem. Jestliže tedy odvolací soud dospěl k závěru, že žalobkyni nesvědčí pohledávka ve výši 75.000 Kč, kterou přihlásila do insolvenčního řízení dlužníka, je jeho právní posouzení věci správné.

e) Závěr

[66] Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

Další články:

- [Nepominutelný dědic](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)